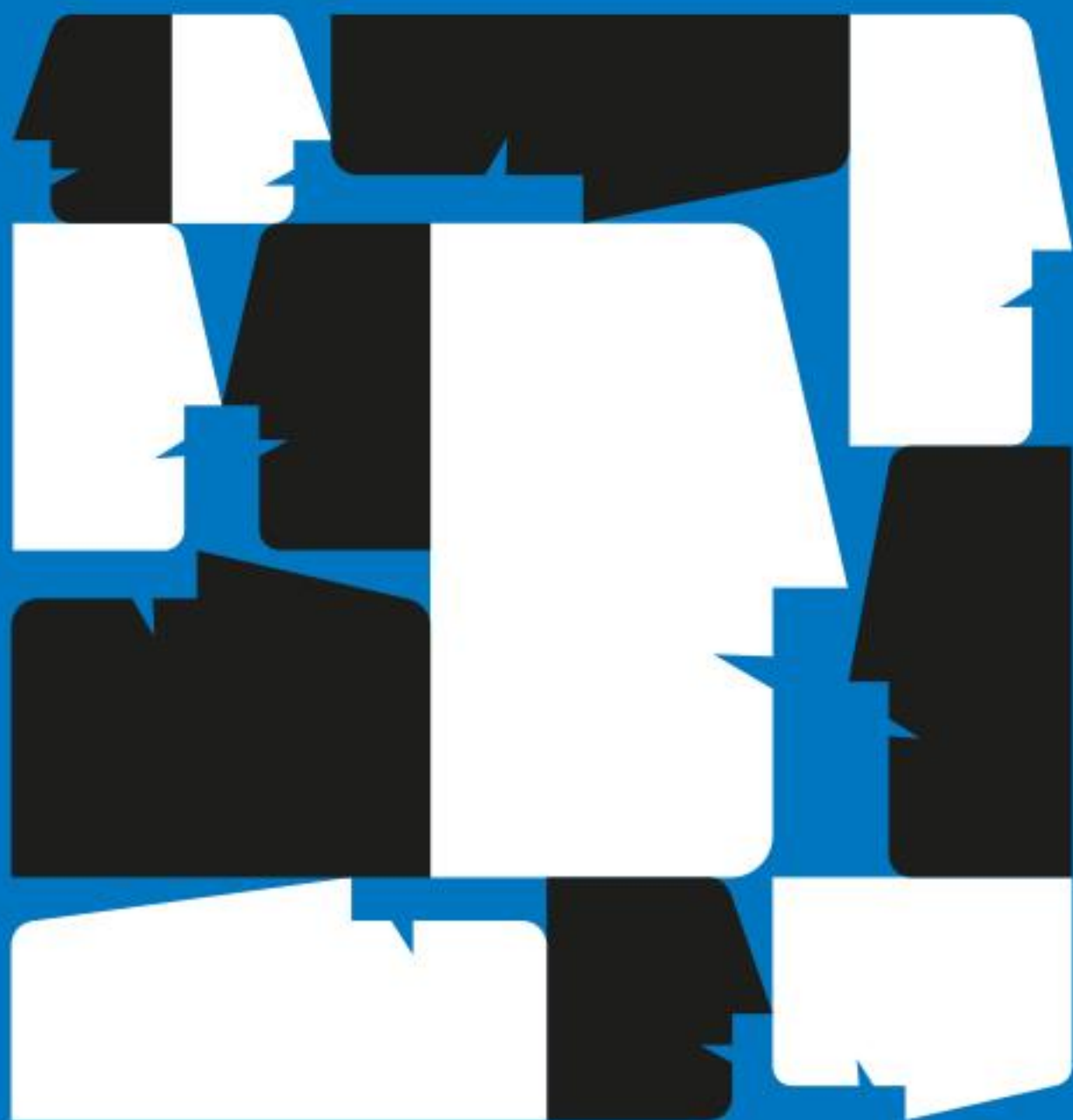

Malcolm Gladwell

ΜΙΛΩΝΤΑΣ ΣΕ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ

Τι πρέπει να γνωρίζεις
για τους ανθρώπους που δεν γνωρίζεις

ΚΑΛΩΡΙΣΜΟΣ

Περιεχόμενα

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ 9

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

«Βγες από το αυτοκίνητο!» 11

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΕΣ:

ΔΥΟ ΓΡΙΦΟΙ

ΕΝΑ:

Η εκδίκηση του Φιντέλ Κάστρο 25

ΔΥΟ:

Γνωρίζοντας τον Φίρερ 35

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

ΤΡΙΑ:

Η Βασίλισσα της Κούβας 59

ΤΕΣΣΕΡΑ:

Ο Ιερός Ανόητος 93

ΠΕΝΤΕ:

Μελέτη περίπτωσης: Το αγόρι στο ντους 111

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

*ΕΞΙ:*Η πλάνη της σειράς *Τα Φιλαράκια* 147*ΕΠΤΑ:*

Μια (σύντομη) εξήγηση της υπόθεσης της Αμάντα Νοξ 169

ΟΚΤΩ:

Μελέτη περίπτωσης: Το πάρτι της αδελφότητας 187

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΕΝΝΕΑ:

ΧΣΜ: Τι συμβαίνει όταν ο άγνωστος είναι τρομοκράτης; 231

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: ΣΥΖΕΥΞΗ

ΔΕΚΑ:

Σίλβια Πλαθ 257

ΕΝΤΕΚΑ:

Μελέτη περίπτωσης: Τα πειράματα στο Κάνσας Σίτι 287

ΔΩΔΕΚΑ:

Σάντρα Μπλαντ 301

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 331*ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ* 383*ΑΔΕΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΥΛΙΚΟΥ* 385*ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ* 387*ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ* 407

Σημείωμα του συγγραφέα

Πριν από πολλά χρόνια, όταν οι γονείς μου είχαν έρθει να με επισκεφτούν στη Νέα Υόρκη, αποφάσισα να τους κλείσω δωμάτιο στο ξενοδοχείο Mercer Hotel. Ήταν μια μικρή σκανταλιά εκ μέρους μου. Το ξενοδοχείο αυτό είναι κομψό και πολυτελές, από εκείνα όπου μένουν οι πλούσιοι και διάσημοι. Οι γονείς μου –και ειδικά ο πατέρας μου– δεν τα αντιλαμβάνονταν αυτά τα πράγματα. Ο πατέρας μου δεν έβλεπε τηλεόραση, ούτε πήγαινε στον κινηματογράφο, ούτε άκουγε μουσική του συρμού. Κάλιστα θα φανταζόταν ότι το *People* (Άνθρωποι) είναι επιστημονικό περιοδικό ανθρωπολογίας. Ο πατέρας μου ειδικευόταν σε συγκεκριμένους τομείς: στα μαθηματικά, στην κηπουρική και στη Βίβλο.

Όταν πήγα να πάρω τους γονείς μου για να βγούμε για φαγητό, ρώτησα τον πατέρα μου πώς τα είχε περάσει όλη μέρα. «Καταπληκτικά!» είπε. Όπως αποδείχτηκε, το απόγευμα είχε πιάσει κουβέντα με κάποιον στην αίθουσα υποδοχής του ξενοδοχείου. Ο πατέρας μου το έκανε σχετικά συχνά αυτό. Του άρεσε να μιλάει σε αγνώστους.

«Τι συζητήσατε;» τον ρώτησα.

«Για κηπουρική!» απάντησε ο πατέρας μου.

«Πώς τον έλεγαν;»

«Α, δεν έχω ιδέα. Αλλά συνεχώς τον πλησίαζαν διάφοροι και τους ζητούσαν να φωτογραφηθούν μαζί του και να τους υπογράψει κάτι μικρά κομμάτια χαρτί.»

Αν κάποιος διάσημος στο Χόλιγουντ διαβάζει αυτό το βιβλίο και θυμάται να συζητάει πριν από χρόνια με έναν μουσάτο Άγγλο στον χώρο υποδοχής του ξενοδοχείου Mercer, παρακαλώ να επικοινωνήσει μαζί μου.

Όλοι οι υπόλοιποι ας συλλογιστούν το εξής δίδαγμα. Μερικές φορές οι καλύτερες συνομιλίες μεταξύ αγνώστων είναι αυτές που επιτρέπουν στον άγνωστο να παραμείνει άγνωστος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Βγες από το αυτοκίνητο!»

1.

Τον Ιούλιο του 2015 μια νεαρή Αφρικανοαμερικανίδα ονόματι Σάντρα Μπλαντ (Sandra Bland) οδηγούσε με το αυτοκίνητό της από το Σικάγο, την πόλη όπου μεγάλωσε, σε μια μικρή πόλη μία ώρα δυτικά από το Χιούστον του Τέξας. Πήγαινε για συνέντευξη για μια θέση στο Πανεπιστήμιο Πρέρι Βιου Α&Μ, στη σχολή από την οποία είχε αποφοιτήσει μερικά χρόνια νωρίτερα. Ήταν ψηλή και εντυπωσιακή, με αντίστοιχη προσωπικότητα. Στο κολέγιο ήταν μέλος της αδελφότητας Σίγμα Γάμα Ρο και έπαιζε στη φιλαρμονική. Ήταν εθελόντρια σε μια ομάδα υποστήριξης ατόμων τρίτης ηλικίας. Αναρτούσε τακτικά μικρά εμπυχωτικά βίντεο στο YouTube με τίτλο «Η Σάντι μιλάει», τα οποία άρχιζε συχνά με τη φράση «Καλημέρα, ωραίοι μου βασιλιάδες και ωραίες μου βασίλισσες».

Εύπνησα σήμερα υμνώντας και ευχαριστώντας τον Θεό. Και βέβαια Τον ευχαριστώ όχι μόνο επειδή είναι τα γενέθλιά μου, αλλά Τον ευχαριστώ επειδή εξελίσσομαι, Τον ευχαριστώ για όλα τα διαφορετικά πράγματα που πρόσφερε στη ζωή μου τον περασμένο χρόνο. Ανασκοπώ τα είκοσι οκτώ χρόνια που βρίσκομαι σε αυτή τη Γη και σκέφτομαι όσα μου έχει δείξει. Παρόλο που έχω κάνει ορισμένα λάθη, σίγουρα τα έχω κάνει θά-

λασσα, Εκείνος εξακολουθεί να με αγαπάει και εγώ θέλω να πω στους αγαπημένους μου βασιλιάδες και στις αγαπημένες μου βασίλισσες, όπου κι αν βρίσκονται, ότι κι εσάς εξακολουθεί να σας αγαπάει.

Η Μπλαντ τελικά προσελήφθη στο πανεπιστήμιο. Ήταν κατενθουσιασμένη. Το σχέδιό της ήταν παράλληλα να αποκτήσει μεταπτυχιακό δίπλωμα στην πολιτική επιστήμη. Το απόγευμα της 10ης Ιουλίου έφυγε από το πανεπιστήμιο για να πάει στο σουπερμάρκετ και, καθώς έστριβε δεξιά για να μπει στον περιφερειακό αυτοκινητόδρομο γύρω από την πανεπιστημιούπολη, τη σταμάτησε ένας αστυνομικός. Το όνομά του ήταν Μπράιαν Ενσίνια (Brian Encinia): λευκός, σκούρα κοντά μαλλιά, τριάντα ετών. Ήταν ευγενικός –τουλάχιστον στην αρχή. Της είπε ότι δεν είχε ανάψει φλας για να προειδοποιήσει ότι θα άλλαζε λωρίδα. Της έκανε διάφορες ερωτήσεις. Εκείνη του απάντησε. Έπειτα η Μπλαντ άναψε τσιγάρο και ο Ενσίνια της ζήτησε να το σβήσει.

Η συνομιλία που ακολούθησε καταγράφηκε από τη βιντεοκάμερα στο ταμπλό του περιπολικού και έχει προβληθεί εκατομμύρια φορές στο YouTube μέσα από διάφορες ιστοσελίδες.

Μπλαντ: Κάθομαι στο αυτοκίνητό μου. Γιατί πρέπει να σβήσω το τσιγάρο μου;

Ενσίνια: Λοιπόν, βγες έξω τώρα.

Μπλαντ: Δεν είμαι υποχρεωμένη να βγω από το αυτοκίνητό μου.

Ενσίνια: Βγες από το αυτοκίνητο.

Μπλαντ: Γιατί να...

Ενσίνια: Βγες από το αυτοκίνητο!

Μπλαντ: Όχι, δεν έχεις το δικαίωμα. Όχι, δεν έχεις το δικαίωμα.

Ενσίνια: Βγες από το αυτοκίνητο.

Μπλαντ: Δεν έχεις το δικαίωμα. Δεν έχεις το δικαίωμα να το κάνεις αυτό.

Ενσίνια: Έχω το δικαίωμα. Βγες έξω τώρα, αλλιώς θα σε βγάλω εγώ.

Μπλαντ: Αρνούμαι να σου μιλήσω για οτιδήποτε άλλο παρά μόνο για να δώσω τα στοιχεία μου. [*Παρεμβολές*] Με βγάζεις επειδή δεν άναψα φλας;

Ενσίνια: Βγες έξω, αλλιώς θα σε βγάλω εγώ. Σου δίνω μια νόμιμη εντολή. Βγες από το αυτοκίνητο τώρα, αλλιώς θα σε βγάλω εγώ.

Μπλαντ: Κι εγώ θα καλέσω τον δικηγόρο μου.

Η Μπλαντ και ο Ενσίνια το πάνε έτσι για πρωτοφανώς πολλή ώρα. Η κατάσταση φτάνει στο μη περαιτέρω.

Ενσίνια: Θα σε τραβήξω από κει μέσα. [*Σκύβει μέσα στο αυτοκίνητο.*]

Μπλαντ: Οκέι, θα με τραβήξεις έξω από το αυτοκίνητό μου; Οκέι, εντάξει.

Ενσίνια: [*Καλώντας ενισχύσεις.*] 2547.

Μπλαντ: Για να σε δω.

Ενσίνια: Ναι, τώρα θα δεις. [*Αρπάζει την Μπλαντ.*]

Μπλαντ: Μη με αγγίζεις!

Ενσίνια: Βγες από το αυτοκίνητο!

Μπλαντ: Μη με αγγίζεις. Μη με αγγίζεις! Δεν με έχεις συλλάβει –δεν έχεις το δικαίωμα να με βγάλεις από το αυτοκίνητο.

Ενσίνια: Σε συλλαμβάνω!

Μπλαντ: Με συλλαμβάνεις; Για ποιο λόγο; Για ποιο λόγο; Για ποιο λόγο;

Ενσίνια: [*Προς το Κέντρο*] 2547 Αυτοκινητόδρομος FM 1098. [*Δεν ακούγεται.*] Στείλτε μου ένα περιπολικό. [*Προς την Μπλαντ*] Βγες από το αυτοκίνητο! Βγες από το αυτοκίνητο τώρα!

Μπλαντ: Γιατί με συλλαμβάνεις; Προσπαθείς να μου δώσεις κλήση επειδή δεν...

Ενσίνια: Είπα βγες από το αυτοκίνητο!

Μπλαντ: Γιατί με συλλαμβάνεις; Μόλις άνοιξες την...

Ενσίνια: Σου δίνω μια νόμιμη εντολή. Θα σε σύρω έξω.

Μπλαντ: Απειλείς ότι θα με σύρεις έξω από το αυτοκίνητό μου;

Ενσίνια: Βγες από το αυτοκίνητο!

Μπλαντ: Και μετά θα με [*Παρεμβολές*];

Ενσίνια: Θα σου την ανάψω! Βγες έξω! Τώρα! [*Βγάζει το όπλο τέ-
ιζερ και σημαδεύει την Μπλαντ.*]

Μπλαντ: Όπα. Όπα. [*Η Μπλαντ βγαίνει από το αυτοκίνητο.*]

Ενσίνια: Βγες έξω. Τώρα. Βγες από το αυτοκίνητο!

Μπλαντ: Επειδή δεν άναψα φλας; Τα κάνεις όλα αυτά επειδή δεν
άναψα φλας;

Η Μπλαντ συνελήφθη και φυλακίστηκε. Τρεις μέρες αργότερα αυτοκτόνησε στο κελί της.

2.

Η υπόθεση της Σάντρα Μπλαντ ανέκυψε εν μέσω ενός περίεργου ιντερλούδιου στην αμερικανική δημόσια ζωή. Το ιντερλούδιο άρχισε στα τέλη του καλοκαιριού του 2014, όταν ένας αστυνομικός πυροβόλησε και σκότωσε έναν δεκαοκτάχρονο μαύρο άντρα ονόματι Μάικλ Μπράουν (Michael Brown) στο Φέργκιουσον του Μιζούρι. Υποτίθεται ότι μόλις είχε κλέψει ένα πακέτο πούρα από ένα μίνι μάρκετ. Τα επόμενα χρόνια πολύκροτες υποθέσεις αστυνομικής βίας εναντίον μαύρων πολιτών διαδέχονταν η μια την άλλη. Εξεγέρσεις και διαδηλώσεις ξεσπούσαν σε όλη τη χώρα. Δημιουργήθηκε το Black Lives Matter (Οι ζωές των μαύρων μετράνε), ένα κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα. Για κάποιο χρονικό διάστημα το ζήτημα αυτό μονοπωλούσε τις συζητήσεις των Αμερικανών. Μπορεί να θυμάστε κάποια από αυτά τα ονόματα στις ειδήσεις. Στη Βαλτιμόρη ένας νεαρός μαύρος άντρας ονόματι Φρέντι Γκρέι (Freddie Gray) συνελήφθη επειδή είχε στην κατοχή του έναν σουγιά και στη συνέχεια έπεσε σε κώμα μέσα σε ένα αστυνομικό βαν. Έξω από τη Μινεάπολις ένας αστυνομικός σταμάτησε έναν νεαρό μαύρο άντρα ονόματι Φιλάντο Καστίλ (Philando Castile) και τον πυροβόλησε επτά φορές χωρίς προφανή αιτία, αφότου ο Καστίλ του έδωσε την ασφάλεια του οχήματος. Στη

Νέα Υόρκη μια ομάδα αστυνομικών προσέγγισε έναν μαύρο άντρα ονόματι Έρικ Γκάρνερ (Eric Garner) με την υποψία ότι πουλούσε λαθραία τσιγάρα και τον έπνιξε μέχρι θανάτου όταν στη συνέχεια πιάστηκαν στα χέρια. Στο Βόρειο Τσάρλεστον της Βόρειας Καρολίνα ένας λευκός αστυνομικός σταμάτησε έναν μαύρο άντρα ονόματι Γουόλτερ Σκοτ (Walter Scott), επειδή δεν λειτουργούσαν τα πίσω φώτα του αυτοκινήτου του. Ο Σκοτ απομακρύνθηκε τρέχοντας από το αυτοκίνητο και ο αστυνομικός τον πυροβόλησε στην πλάτη. Σκοτώθηκε στις 4 Απριλίου 2015. Η Σάντρα Μπλαντ του αφιέρωσε ένα ολόκληρο επεισόδιο στο κανάλι της «Η Σάντι μιλάει».

Καλημέρα, ωραίοι μου βασιλιάδες και ωραίες μου βασίλισσες. [...] Δεν είμαι ρατσίστρια. Μεγάλωσα στο Βίλα Παρκ του Ιλινόις. Ήμουν το μοναδικό μαύρο κορίτσι σε μια ομάδα από μαζορέτες που αποτελούνταν αποκλειστικά από λευκές κοπέλες. [...] Άνθρωποι της μαύρης φυλής, δεν πρόκειται να πετύχετε σε αυτόν τον κόσμο αν δεν μάθετε να συνεργάζεστε με τους λευκούς. Θα ήθελα οι λευκοί πραγματικά να καταλάβουν ότι εμείς οι μαύροι κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε [...] αλλά δεν γίνεται να μην τσαντιζόμαστε όταν βλέπουμε καταστάσεις όπου φαίνεται ξεκάθαρα ότι η ζωή ενός μαύρου δεν μετράει. Όσοι από σας απορείτε γιατί απομακρύνθηκε τρέχοντας, ρε γαμώτο, στις ειδήσεις που βλέπουμε τον τελευταίο καιρό μπορεί να κάτσει εκεί που είσαι και να παραδοθείς στους μπάτσους, και πάλι να σε σκοτώσουν.

Τρεις μήνες μετά βρέθηκε κι αυτή νεκρή.

Το παρόν βιβλίο αποτελεί μια προσπάθεια να καταλάβουμε τι πραγματικά συνέβη στην άκρη του αυτοκινητόδρομου εκείνη την ημέρα στο επαρχιακό Τέξας.

Γιατί να γράψω ένα βιβλίο για έναν αστυνομικό έλεγχο που πήγε στραβά; Επειδή η συζήτηση που προέκυψε από όλες αυτές τις υποθέσεις ήταν άκρως απογοητευτική. Η μια πλευρά μιλούσε για ρατσισμό –εξετάζοντας την υπόθεση από χίλια μίλια μακριά. Η άλλη πλευρά ανέλυε κάθε λεπτομέρεια κάθε υπόθεσης με μεγεθυντικό φακό. Πώς ήταν ο

αστυνομικός; Τι ακριβώς έκανε; Η μια πλευρά είδε το δάσος, αλλά όχι τα δέντρα. Η άλλη πλευρά είδε τα δέντρα, αλλά όχι το δάσος.

Και οι δύο πλευρές είχαν δίκιο, με τον τρόπο τους. Η προκατάληψη και η ανικανότητα σαφώς βοηθούν να εξηγήσουμε την κοινωνική δυσλειτουργία στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αλλά σε τι μας ωφελούν αυτές οι διαγνώσεις εκτός από το να υποσχεθούμε, με πάσα ειλικρίνεια, ότι θα προσπαθήσουμε περισσότερο την επόμενη φορά; Μερικοί αστυνομικοί είναι κακοί. Μερικοί αστυνομικοί είναι προκατειλημμένοι. Οι συντηρητικοί προτιμούν την πρώτη ερμηνεία, οι φιλελεύθεροι τη δεύτερη. Στο τέλος η μια πλευρά ακυρώνει την άλλη. Οι αστυνομικοί εξακολουθούν να σκοτώνουν στη χώρα αυτή, αλλά τούτοι οι θάνατοι δεν πρωταγωνιστούν πλέον στις ειδήσεις. Υποθέτω ότι μπορεί να δυσκολευτήκατε να θυμηθείτε ποια ήταν η Σάντρα Μπλαντ. Μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα παραμερίσαμε τις διαφωνίες και προχωρήσαμε σε άλλα πράγματα.

Εγώ δεν θέλω να προχωρήσω σε άλλα πράγματα.

3.

Τον δέκατο έκτο αιώνα έγιναν σχεδόν εβδομήντα πόλεμοι μεταξύ των εθνών και κρατών της Ευρώπης. Οι Δανοί πολέμησαν τους Σουηδούς. Οι Πολωνοί πολέμησαν τους Τεύτονες Ιππότες. Οι Οθωμανοί πολέμησαν τους Βενετούς. Οι Ισπανοί πολέμησαν τους Γάλλους –και ούτω καθεξής. Ένα κοινό στοιχείο που είχε αυτή η ατελείωτη σύγκρουση ήταν ότι στις μάχες αυτές εμπλέκονταν σε μεγάλο βαθμό γειτονικοί λαοί. Πολεμούσαν τα άτομα που βρίσκονταν στην απέναντι πλευρά των συνόρων τους, οι οποίοι πάντα βρίσκονταν στην ακριβώς απέναντι πλευρά των συνόρων τους. Ή πολεμούσαν κάποιους εντός των συνόρων τους: Ο οθωμανικός πόλεμος του 1509 αφορούσε δύο αδερφούς. Στο μεγαλύτερο μέρος της ανθρώπινης Ιστορίας οι επαφές –εχθρικές ή μη– σπάνια αφορούσαν αγνώστους. Οι δύο πλευρές που συναντιούνταν και πολεμούσαν μεταξύ τους πίστευαν συχνά στον ίδιο Θεό, κατασκεύαζαν τα κτίριά τους και οργάνωναν

τις πόλεις τους με τον ίδιο τρόπο, πολεμούσαν με τα ίδια όπλα, σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες.

Ωστόσο, η πιο αιματηρή σύγκρουση του δέκατου έκτου αιώνα δεν έχει κανένα κοινό στοιχείο με τα παραπάνω. Όταν ο Ισπανός κατακτητής Ερνάν Κορτές (Hernán Cortés) συνάντησε τον Αζτέκο αυτοκράτορα Μοντεζούμα Β' (Montezuma II), καμία από τις δύο πλευρές δεν γνώριζε το παραμικρό για την άλλη.

Ο Κορτές έφτασε στο Μεξικό τον Φεβρουάριο του 1519 και προχώρησε αργά προς την ενδοχώρα, προελαύνοντας προς την πρωτεύουσα των Αζτέκων Τενοτσιτλάν. Όταν ο Κορτές και ο στρατός του έφτασαν εκεί, ένωσαν δέος. Η πόλη Τενοτσιτλάν ήταν χάσμα οφθαλμών –πολύ μεγαλύτερη και πιο εντυπωσιακή από οποιαδήποτε άλλη πόλη είχαν δει ο Κορτές και οι άντρες του στην Ισπανία. Ήταν χτισμένη πάνω σε νησί, συνδεόταν με την ηπειρωτική χώρα με γέφυρες και τη διέσχιζαν κανάλια. Είχε μεγάλες λεωφόρους, περίτεχνα υδραγωγεία, αγορές που έσφυζαν από ζωή, ναούς χτισμένους με ολόλευκη μαρμαροκονία, δημόσιους κήπους, μέχρι και ζωολογικό κήπο. Ήταν πεντακάθαρη –γεγονός που για κάποιον που είχε μεγαλώσει μέσα στη βρομιά των μεσαιωνικών πόλεων της Ευρώπης θα φάνταζε σχεδόν σαν θαύμα.

«Όταν είδαμε τόσες πόλεις και χωριά χτισμένα πάνω στο νερό και άλλες μεγαλοπρεπείς πόλεις χτισμένες στη στεριά, μείναμε έκθαμβοι και είπαμε ότι ήταν σαν μάγια», θυμόταν ένας από τους αξιωματικούς του Κορτές, ο Μπερνάλ Ντίας ντελ Καστίγιο (Bernal Díaz del Castillo). «Μέχρι που ορισμένοι στρατιώτες μας αναρωτήθηκαν μήπως όλα αυτά που βλέπαμε ήταν όνειρο. [...] Δεν ξέρω πώς να το περιγράψω, βλέπαμε πράγματα που δεν είχαμε ξανακούσει ή δεν είχαμε ξαναδεί ποτέ, που ούτε καν είχαμε ονειρευτεί.»

Μια ομάδα Αζτέκων αρχηγών υποδέχτηκε τους Ισπανούς στις πύλες της Τενοτσιτλάν και στη συνέχεια τους οδήγησε στον Μοντεζούμα. Ο Μοντεζούμα ήταν ένα πρόσωπο σχεδόν σουρεαλιστικής μεγαλοπρέπειας, τον οποίο μετέφεραν πάνω σε ένα παλανκίνο κεντημένο με χρυσό και ασήμι και διακοσμημένο με λουλούδια και πολύτιμους

λίθους. Ένας από τους αυλικούς του προχωρούσε μπροστά από την πομπή, σκουπίζοντας το έδαφος. Ο Κορτές ξεπέζεψε από το άλογο. Το παλανκίνο χαμήλωσε και ο Μοντεζούμα κατέβηκε. Ο Κορτές, ως Ισπανός, πήγε να αγκαλιάσει τον Αζτέκο αυτοκράτορα –όμως οι ακόλουθοι του Μοντεζούμα τον συγκράτησαν. Κανένας δεν *αγκάλιαζε* τον Μοντεζούμα. Αντί γι' αυτό, οι δύο άντρες υποκλίθηκαν ο ένας στον άλλο.

«Εσύ δεν είσαι εκείνος; Εσύ δεν είσαι ο Μοντεζούμα;»

Ο Μοντεζούμα απάντησε: «Ναι, εγώ είμαι εκείνος.»

Κανένας Ευρωπαίος δεν είχε πατήσει ποτέ το πόδι του στο Μεξικό. Κανένας Αζτέκος δεν είχε γνωρίσει ποτέ Ευρωπαίο. Ο Κορτές δεν ήξερε τίποτα για τους Αζτέκους, αναγνώριζε απλώς το δέος που ένιωθε για τον πλούτο και την εντυπωσιακή πόλη που είχαν χτίσει. Ο Μοντεζούμα δεν ήξερε τίποτα για τον Κορτές, εκτός από το γεγονός ότι είχε προσεγγίσει το βασίλειο των Αζτέκων με μεγάλη τόλμη, οπλισμένος με περίεργα όπλα και μεγάλα μυστηριώδη ζώα –άλογα– που οι Αζτέκοι δεν είχαν ξαναδεί ποτέ.

Διόλου περίεργο που η συνάντηση του Κορτές και του Μοντεζούμα γοητεύει τους ιστορικούς εδώ και τόσους αιώνες. Εκείνη τη στιγμή –πριν από 500 χρόνια–, τότε που οι εξερευνητές διέσχιζαν ωκεανούς και αναλάμβαναν τολμηρές αποστολές σε άγνωστα μέχρι τότε εδάφη, γεννήθηκε ένα τελείως νέο είδος επαφής. Ο Κορτές και ο Μοντεζούμα ήθελαν να συνομιλήσουν, παρόλο που δεν γνώριζαν τίποτα ο ένας για τον άλλο. Όταν ο Κορτές ρώτησε τον Μοντεζούμα: «Εσύ είσαι εκείνος;», δεν είπε απευθείας αυτά τα λόγια. Ο Κορτές μιλούσε μόνο ισπανικά. Είχε φέρει δύο διερμηνείς μαζί του. Μια Ινδιάνα ονόματι Μαλίντσε, την οποία είχαν αιχμαλωτίσει οι Ισπανοί πριν από μερικούς μήνες. Γνώριζε τη γλώσσα των Αζτέκων νάουατλ και τη γλώσσα των Μάγια, που μιλούσαν στα μεξικανικά εδάφη από όπου ο Κορτές είχε ξεκινήσει το ταξίδι του. Ο Κορτές είχε επίσης μαζί του έναν Ισπανό ιερέα ονόματι Χερόνιμο ντελ Αγκιλάρ (Gerónimo del Aguilar), ο οποίος είχε ναυαγήσει στη χερσόνησο Γιουκατάν και είχε μάθει τη γλώσσα των Μάγια κατά τη διαμονή του εκεί. Έτσι, ο Κορτές μιλούσε ισπανικά στον Αγκιλάρ. Ο Αγκιλάρ μετέφραζε στη γλώσσα

των Μάγια για τη Μαλίντσε και η Μαλίντσε μετέφραζε στη γλώσσα νάουατλ για τον Μοντεζούμα –και όταν ο Μοντεζούμα απάντησε «Ναι, εγώ είμαι», τα λόγια μεταφράστηκαν προς την αντίστροφη κατεύθυνση. Η άμεση, προσωπική επικοινωνία που γνώριζαν και οι δύο όλη τους τη ζωή ξαφνικά είχε γίνει υπερβολικά πολύπλοκη.*

Ο Κορτές οδηγήθηκε σε ένα από τα παλάτια του Μοντεζούμα –ένα μέρος που, όπως το περιέγραψε αργότερα ο Αγκιλάρ, είχε «αμέτρητα δωμάτια, προθάλαμους, μεγαλόπρεπες αίθουσες, στρώματα από μεγάλους μανδύες, μαξιλάρια από δέρμα και ίνες δέντρων, πολυτελή πουπουλένια παπλώματα και θαυμάσιες λευκές γούνινες ρόμπες». Μετά το δείπνο ο Μοντεζούμα συνάντησε ξανά τον Κορτές και τους άντρες του και έβγαλε λόγο. Αμέσως άρχισε να δημιουργείται σύγχυση. Ο τρόπος με τον οποίο οι Ισπανοί ερμήνευσαν τα σχόλια του Μοντεζούμα τους έκανε να θεωρήσουν ότι ο βασιλιάς των Αζτέκων έκανε μια εκπληκτική παραχώρηση: Πίστευε ότι ο Κορτές ήταν θεός, ότι ήταν η εκπλήρωση μιας αρχαίας προφητείας που έλεγε ότι μια εξορισμένη θεότητα θα επέστρεφε μια μέρα από την ανατολή. Κατά συνέπεια, ο Μοντεζούμα παραδινόταν στον Κορτές. Μπορείτε να φανταστείτε την αντίδραση του Κορτές: Αυτή η θαυμάσια πόλη ουσιαστικά ήταν τώρα δική του.

Αυτά, όμως, εννοούσε πραγματικά ο Μοντεζούμα; Η νάουατλ, η γλώσσα των Αζτέκων, είχε έναν απευθυντικό τύπο ευγενείας. Ένα βασιλικό πρόσωπο όπως ο Μοντεζούμα μιλούσε με κάποιο είδος κώδικα, σύμφωνα με μια πολιτισμική παράδοση κατά την οποία οι ισχυροί

* Η θεωρία ότι ο Μοντεζούμα θεωρούσε τον Κορτές θεό έχει πλήρως καταρριφθεί από την ιστορικό Καμίλα Τάουνσεντ (Camilla Townsend), μεταξύ άλλων. Η Τάουνσεντ ισχυρίζεται ότι μάλλον πρόκειται για παρεξήγηση, που προκύπτει από το γεγονός ότι οι Νάχουα χρησιμοποίησαν τη λέξη *τέστλ* για να αναφερθούν στον Κορτές και στους άντρες του, την οποία οι Ισπανοί μετέφρασαν ως *θεός*. Ωστόσο, η Τάουνσεντ υποστηρίζει ότι χρησιμοποίησαν αυτή τη λέξη μόνο και μόνο επειδή «έπρεπε κάπως να αποκαλέσουν τους Ισπανούς και δεν ήξεραν πώς. [...] Στον κόσμο των Νάχουα όπως ήταν μέχρι εκείνη τη στιγμή ονόμαζαν κάθε άτομο βάσει της καταγωγής του από ένα συγκεκριμένο χωριό ή πόλη-κράτος ή, πιο συγκεκριμένα, από κάποια συγκεκριμένη κοινωνική ιδιότητά του (φοροσυλλέκτης, πρίγκιπας, υπηρέτης). Αυτοί οι καινούριοι άνθρωποι δεν ταίριαζαν σε τίποτε από αυτά».

πρόβαλλαν το κύρος τους μέσω μια περίτεχνης ψευδούς ταπεινότητας. Η λέξη στη νάουατλ για τον *ευγενή*, διευκρινίζει ο ιστορικός Μάθιου Ρέσταλ (Matthew Restall), είναι σχεδόν ίδια με τη λέξη για το *παιδί*. Με άλλα λόγια, όταν ένας ηγέτης όπως ο Μοντεζούμα αναφερόταν στον εαυτό του ως μικρό και αδύναμο, ουσιαστικά ήθελε να επιστήσει την προσοχή στο γεγονός ότι ήταν ισχυρός και αξιοσεβαστός.

«Το γεγονός ότι είναι ανέφικτο να μεταφραστεί επαρκώς αυτή η γλώσσα είναι προφανές», γράφει ο Ρέσταλ:

Ο ομιλητής ήταν συχνά υποχρεωμένος να λέει τα αντίθετα από όσα πραγματικά εννοούσε. Η πραγματική σημασία ήταν ενσωματωμένη στη χρήση της γλώσσας ευγενείας. Δίχως αυτές τις λεπτές αποχρώσεις στη μετάφραση και διαστρεβλωμένος από τους πολλούς διερμηνείς [...] όχι μόνο μειώνονταν οι πιθανότητες να γίνει πλήρως κατανοητός ο λόγος του Μοντεζούμα, αλλά ήταν πιθανό να αντιστραφεί η σημασία του. Στην περίπτωση αυτή ο λόγος του Μοντεζούμα δεν αναφερόταν στη δική του παράδοση, αλλά στο ότι αποδεχόταν την παράδοση των Ισπανών.

Μπορεί να θυμάστε από το μάθημα της Ιστορίας στο σχολείο πώς κατέληξε η συνάντηση του Κορτές και του Μοντεζούμα. Ο Κορτές πήρε τον Μοντεζούμα όμηρο και στη συνέχεια τον δολοφόνησε. Ανάμεσα στις δύο πλευρές ξέσπασε πόλεμος. Οι Ισπανοί εξολόθρευσαν είκοσι εκατομμύρια Αζτέκους, είτε άμεσα είτε έμμεσα, από τις ασθένειες που είχαν μεταφέρει. Η πόλη Τενοτσιτλάν καταστράφηκε. Η επιδρομή του Κορτές στο Μεξικό ανήγγειλε την έναρξη της καταστροφικής αποικιοκρατικής επέκτασης. Επίσης, εισήγαγε μια νέα και σαφώς σύγχρονη μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Σήμερα ερχόμαστε συνέχεια σε επαφή με ανθρώπους που έχουν διαφορετικές θεωρίες, αντιλήψεις και υπόβαθρο από μας. Ο σύγχρονος κόσμος δεν έχει να κάνει με δύο αδέρφια που ερίζουν για τον έλεγχο της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Έχει να κάνει με τον Κορτές και τον Μοντεζούμα που δυσκολεύονται να καταλάβουν ο ένας τον άλλο μέσω πολλαπλών διερμηνέων. Το βιβλίο *Μιλώντας σε αγνώστους* εξηγεί γιατί δεν καταφέρνουμε να κατανοήσουμε αυτές τις μεταφράσεις.

Κάθε κεφάλαιο που ακολουθεί εξηγεί μια διαφορετική πτυχή του προβλήματος της κατανόησης των αγνώστων. Μάλλον θα έχετε ακούσει πολλά από τα παραδείγματα –τα έχω συγκεντρώσει από τις ειδήσεις. Στο Πανεπιστήμιο Στάνφορντ στη βόρεια Καλιφόρνια ένας πρωτοετής φοιτητής ονόματι Μπροκ Τέρνερ (Brock Turner) γνωρίζει μια κοπέλα σε ένα πάρτι και στο τέλος της βραδιάς καταλήγει στα χέρια της αστυνομίας. Στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια ο πρώην βοηθός προπονητή της ομάδας φούτμπολ του πανεπιστημίου Τζέρι Σαντάσκι (Jerry Sandusky) κρίνεται ένοχος για παιδεραστία, ενώ ο πρύτανης του πανεπιστημίου και δύο από τους ανώτατους βοηθούς του κρίνονται συνένοχοι στα εγκλήματά του. Θα διαβάσετε για μια κατάσκοπο που εργαζόταν επί χρόνια στα ανώτερα κλιμάκια του Πενταγώνου χωρίς να την αντιληφθούν, για τον άντρα που ξεσκέπασε τον διαχειριστή αντισταθμιστικών κεφαλαίων Μπέρνι Μάντοφ (Bernie Madoff), για την άδικη καταδίκη της Αμερικανίδας φοιτήτριας Αμάντα Νοξ (Amanda Knox) καθώς και για την αυτοκτονία της ποιήτριας Σίλβια Πλαθ (Sylvia Plath).

Σε όλες αυτές τις υποθέσεις τα εμπλεκόμενα μέρη βασίστηκαν σε συγκεκριμένες στρατηγικές για να μεταφράσουν τα λόγια και τις προθέσεις του άλλου. Και σε κάθε υπόθεση κάτι πήγε πολύ στραβά. Στο βιβλίο *Μιλώντας σε αγνώστους* στόχος μου είναι να κατανοήσω αυτές τις στρατηγικές –να τις αναλύσω, να τις αξιολογήσω, να καταλάβω πώς προέκυψαν, να ανακαλύψω πώς θα τις διορθώσω. Στο τέλος του βιβλίου θα επιστρέψω στην υπόθεση της Σάντρα Μπλαντ, επειδή αυτή η συνάντηση στην άκρη του δρόμου έχει κάτι που θα έπρεπε να μας στοιχειώνει. Σκεφτείτε πόσο δύσκολο ήταν. Η Σάντρα Μπλαντ δεν ήταν γνωστή του Μπράιαν Ενσίνια από τη γειτονιά ή την περιοχή. Θα ήταν εύκολο έτσι: *Σάντι! Τι κάνεις; Να είσαι λίγο πιο προσεκτική την επόμενη φορά.* Αντιθέτως, έχουμε την Μπλαντ από το Σικάγο και τον Ενσίνια από το Τέξας, έναν άντρα και μια γυναίκα, έναν λευκό και μια μαύρη, έναν αστυνομικό και μια πολίτη, έναν οπλισμένο και μια άοπλη. Ήταν άγνωστοι μεταξύ τους. Αν η κοινωνία μας ήταν πιο σκεπτόμενη –αν είχαμε τη διάθεση να προβαίνουμε σε αυτοαξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζουμε και αντιλαμβανόμαστε τους

αγνώστους–, η Σάντρα Μπλαντ δεν θα πέθαινε σε ένα κελί στη φυλακή του Τέξας.

Για να ξεκινήσουμε, όμως, έχω δύο ερωτήματα –δύο γρίφους σχετικά με τους αγνώστους– και θα αρχίσω με την ιστορία που είπε ένας άντρας ονόματι Φλορεντίνο Ασπιγιάγα (Florentino Aspillaga) πριν από χρόνια σε μια αίθουσα απενημέρωσης στη Γερμανία.

Πρώτο Μέρος

Κατάσκοποι και διπλωμάτες:

Δύο γρίφοι

Η εκδίκηση του Φιντέλ Κάστρο

1.

Η τελευταία τοποθέτηση του Φλορεντίνο Ασπιγιάγα ήταν στην Μπρατισλάβα, στην πρώην Τσεχοσλοβακία. Ήταν το 1987, δύο χρόνια πριν από την πτώση του Σιδηρού Παραπετάσματος. Ο Ασπιγιάγα διεύθυνε μια συμβουλευτική εταιρεία που λεγόταν Cuba Tecnica, η οποία υποτίθεται ότι σχετιζόταν με το εμπόριο. Καμία σχέση. Ήταν βιτρίνα. Ο Ασπιγιάγα ήταν υψηλόβαθμος αξιωματικός στη Γενική Διεύθυνση Πληροφοριών της Κούβας.

Το 1985 ο Ασπιγιάγα είχε αναγορευτεί αξιωματικός πληροφοριών της χρονιάς στην κουβανική υπηρεσία κατασκοπείας. Ο ίδιος ο Φιντέλ Κάστρο (Fidel Castro) του είχε δώσει μια χειρόγραφη επαινετική επιστολή. Είχε υπηρετήσει την πατρίδα του με τιμητική διάκριση στη Μόσχα, στην Αγκόλα και στη Νικαράγουα. Ήταν αστέρι της κατασκοπείας. Στην Μπρατισλάβα διεύθυνε το δίκτυο πρακτόρων της Κούβας στην περιοχή.

Κάποια στιγμή, όμως, ενώ ακολουθούσε ανοδική πορεία στην υπηρεσία πληροφοριών της Κούβας, άρχισε να απογοητεύεται. Παρακολούθησε τον Κάστρο να βγάξει λόγο στην Αγκόλα, γιορτάζοντας την κομμουνιστική επανάσταση εκεί, και σοκαρίστηκε από την υπεροψία και τον ναρκισσισμό του Κουβανού ηγέτη. Μέχρι το 1986 που τοποθετήθηκε στην Μπρατισλάβα οι αμφιβολίες του είχαν ενταθεί.

Πώς κατάφερε ο Φιντέλ Κάστρο να ξεγελάσει τη CIA επί τριάντα χρόνια;

Γιατί ο Νέβιλ Τσάμπερλεϊν πίστευε ότι θα μπορούσε να εμπιστευτεί τον Αδόλφο Χίτλερ;

Γιατί είμαστε τόσο κακοί στο να κρίνουμε κάποιον, να διαβάζουμε ένα πρόσωπο ή να εντοπίζουμε ένα ψέμα;

*Κάτι δεν πάει καθόλου καλά, ισχυρίζεται ο Γκλάντγουελ, με τα εργαλεία και τις στρατηγικές που εφαρμόζουμε για να κατανοήσουμε τους ανθρώπους που δεν γνωρίζουμε. Μέσα από παζλ, συναντήσεις και παρεξηγήσεις –από ελάχιστα γνωστές ιστορίες μέχρι περίφημες νομικές υποθέσεις– το *Μιλώντας σε αγνώστους* αποτελεί ένα απροσδόκητο ταξίδι στην ιστορία και την ανθρώπινη ψυχολογία.*

Μετά το best seller του *Δαβίδ και Γολιάθ*, ο Μάλκολμ Γκλάντγουελ προσφέρει έναν οδηγό για ταραγμένους καιρούς, επειδή... *οι άγνωστοι δεν είναι ποτέ απλή υπόθεση.*